

KONU ROMAN

KÜÇÜK AĞA

Millî Mücadele'nin anlatıldığı bu eserde Akşehir'de geçen olaylar, Salih'in savaştan (I. Dünya Savaşı) dönmesiyle başlar. Salih, Arabistan çöllerinde sağ kolunu kaybetmiş, yüzünün sağ tarafına ağır yaralar almış bir askerdir. Geri döndüğünde Akşehir'i eskisi gibi bulmaz. Çocukluk arkadaşı Niko'nun, köylülerin hatta annesinin bile ona bakışı değişmiştir. Artık o Çolak Salih'tir. Yurdun her köşesi gibi Akşehir de bir karışıklık içindedir. Bu sırada Akşehir'e İstanbullu Hoca lakabıyla tanınan Mehmet Reşit Efendi gelir. İstanbullu Hoca, Kuvayı-milliyeye aleyhtardır. Onun gelmesiyle Akşehir, Kuvayımilliyeye taraftarları ve İstanbullu Hoca taraftarları olmak üzere ikiye ayrılır.

İstanbullu Hoca, Kuvayımilliyeye aleyhinde vazalar vermeye başlar ve bu vazaların etkisiyle Kuvayımilliyeye aleyhtarlığı gittikçe artar. Bunun üzerine hakkında vur emri çıkarılır. Hakkındaki hükmü öğrenen İstanbullu Hoca, Akşehir'den kaçarak Çakırsaraylı'nın çetesine katılır. İstanbullu Hoca'nın kaçıışı kısa zamanda duyulur.

Tarik Buğra

KÜÇÜK AĞA ROMANININ YAPI UNSURLARI

KIŞILAR: Salih, İstanbullu Hoca (Mehmet Reşit Efendi/Küçük Ağa), Emine, Doktor, Çerkez Ethem, Çerkez Tevfik, Niko, Recep, Çakırsaraylı, Mehmet Âkif ve Hasan Basri Bey.

ZAMAN: I. Dünya Savaşı sonrası, Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele yılları.

MEKÂN: Eserde olaylar Akşehir'de geçmektedir. Ankara, İstanbul gibi mekân isimleri de eserde yer alır.

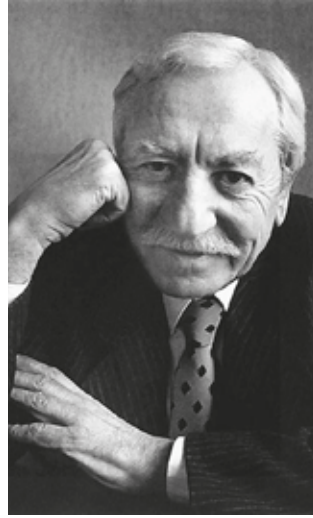
BAKIŞ AÇISI: Kahraman ve ilahi bakış açısı vardır.

TEMA: Vatan sevgisi.

KONU: İstanbullu Hoca'nın Salih sayesinde vatansever olması.

ÇATIŞMA: Vatanseverlik-hainlik, kurtuluş inanma-inanmama.

KARŞILAŞMA: İstanbullu Hoca'nın Salih'le karşılaşması.

TARIK BUĞRA

Konya'da doğdu. Konya Lisesinden mezun olduktan sonra kısa süreli tıp, hukuk ve edebiyat eğitimleri aldı. Tezgâhtarlık, muallim muavinliği gibi işlerde çalıştı. Çeşitli gazetelerde yöneticilik yaptı, yayıncılık faaliyetlerinde bulundu. Buğra, bağımsız bir sanat anlayışına sahiptir. Tarihi, siyasi olayları; toplumsal çatışmaları ve bireyin iç dünyasındaki çatışmaları ele alır. Roman kahramanları günlük yaşamdan kişilerdir. Akıcı, anlaşılır bir dille oluşturduğu eserlerinde kişileri ait olduğu sosyal çevrelere uygun biçimde konuşturmuştur. Canlı bir üslubu vardır. Roman ve hikâye başta olmak üzere farklı türlerde eserler vermiştir. Oğlumuz, Yarın Diye Bir Şey Yoktur adlı hikâyeleri ile Küçük Ağa, İbiş'in Rüyası, Firavun İmanı, Gençliğim Eyvah, Dönemeçte, Yağmur Beklerken, Osmançık adlı romanları yazarın tanınmış eserlerindedir.

SUÇ VE CEZA

Ezici bir yoksulluğun içerisinde kıvranan Rodion Romanoviç Raskolnikov, Rusya'nın St. Petersburg şehrinde hukuk eğitimi almakta olan başarılı bir öğrencidir. Ancak parasızlık yüzünden kirasını dahi ödeyemez. Bu nedenle eve girip çıkarken ev sahibi kadına görünmemeye çalışır. Yoksul olduğu için hem hayatını hem de öğrenimini devam ettirmekte oldukça zorlanan Raskolnikov, okulu bırakır. Geçimini sağlayabilmek için tefecilik yapan Alyona İvanovna'ya saatini rehin olarak bırakan Raskolnikov, bu kadından nefret etmektedir. Daracık odasında sefalet içerisinde yaşayan Raskolnikov, annesinden bir mektup alır. Kız kardeşi Dünya'nın Lujin adında zengin bir adamla sırf annesinin ve kardeşinin geleceğini düşündüğü için evleneceğini öğrenir ve bu evlilik fikrine tamamen karşı çıkar.

Dunya'yı mecbur ettiği için annesine kızgındır.

Raskolnikov, geçimini sağlamak için özel ders vermeyi düşünmektedir. Bunun için eski üniversite arkadaşı Razumihin'den yardım

ister. Bir yandan da evdeki değerli eşyalarını almak için Alyona İvanovna'yı öldürmeyi planlamaktadır. Sürekli olarak iç dünyasında çatışmalar yaşayan Raskolnikov, daha fazla dayanamayarak tefeci kadını öldürür. Tam bu sırada yaşlı kadının üvey kız kardeşi Lizaveta İvanovna beklenmedik bir şekilde içeri girer. Raskolnikov, tanık olduğu bu olaydan dolayı onu da öldürür ve evdeki birkaç değerli eşyayı alarak kimseyle görünmeden oradan uzaklaşır. Evde yorgunluktan dolayı iki gün boyunca uykuya dalan Raskolnikov, uyandığında önce üzerindeki kanlı elbise parçalarını yırtıp sobaya atar; daha sonra çaldıklarını duvardaki deliğe saklar. Polisten karakola gelmesi için çağrı alan Raskolnikov, suçunun anlaşıldığını düşünür. Ancak kirayı ödemediğinden dolayı ev sahibi tarafından şikâyet edildiğini anlar. Çaldığı eşyaları eve döner dönmez bir bahçe avlusundaki büyük bir taşın altına saklar. Ancak içi rahat değildir. Sürekli bir şeylerden ve birilerinden kuşulanmakta, sürekli tedirgin olmaktadır.

Dostoyevski

SUÇ VE CEZA ROMANININ YAPI UNSURLARI

KIŞILAR: Raskolnikov, Razumihin, Dünya, Pulheriya Alexandrova, Nastasya, Lujin, Marmeladov, Sonya, Porfiri Petroviç, Alyona İvanova, Lizaveta İvanova.

ZAMAN: Olay, 19. yüzyılda geçmektedir.

MEKÂN: Roman; Rusya'nın Sibiryaya bölgesi ile St. Petersburg şehrinde geçmektedir.

BAKIŞ AÇISI: Kahraman ve ilahi bakış açısı vardır.

TEMA: Suçluluk duygusu.

KONU: Raskolnikov'un işlediği cinayetten sonra yaşadığı suçluluk duygusu.

ÇATIŞMA: Zenginlik-fakirlik, suç-ceza, iyilik-kötülük.

KARŞILAŞMA: Raskolnikov'un tefecinin kız kardeşi, Marmeladov ve Marmeladov'un kızı Sonya ile karşılaşması.

DOSTOYEVSKİ

1821-1881 yılları arasında yaşamış, Rus edebiyatının önemli yazarlarından. Dostoyevski'nin ilk kitabı İnsancıklar, 1846 yılında yayımlanmıştır. Ölüler Evinden Anılar, Yeraltından Notlar, Suç ve Ceza, Kumarbaz, Budala, Ecinniler, Delikanlı, Karamazov Kardeşler; yazarın roman türünde yazdığı eserlerindedir. Ev Sahibesi, Bir Yufka Yürekli, Namuslu Bir Hırsız, Beyaz Geceler adlı eserleri de hikâye türünün örnekleridir. Eserlerinde realizm akımının izlerini yansıtmış; kahramanlarını ve onların yaşadığı olayları gerçekçi bir anlayışla anlatmıştır.

SORULAR

Soru 1:

Raskolnikov adında bir genç, işlediği suçlardan önce her şeyi hesapladığını sanmış fakat yanılmıştır. O, insanlık dışı düzene karşı gösterdiği başkaldırının insanlık dışı olduğunu sonradan anlar. Bu olaydan sonra derin acılar içinde toplumdan kopmuşluk duygusunu yaşar, en yakınlarından bile uzaklaşır. İnsanın yalnızca toplum içinde yaşamakla kalmadığını, aynı zamanda toplumu kendi içinde, kendi yüreğinde taşıdığını anlar. Sonya'nın öğüdüne uyarak polise teslim olur. Yazarı, Raskolnikov'un bu öyküsünü bir düşüşün değil bir yükselişin öyküsü sayar.

Bu parçada tanıtılan eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Budala
- B) Delikanlı
- C) Kumarbaz
- D) İnsancıklar
- E) Suç ve Ceza

Cevap: E

Soru 2:

Kurtuluş Savaşı'nı anlatan romanlarımızdan biridir. Romanda Anadolu insanının padişaha daha sıkı bağlanması için Konya'nın Akşehir kasabasına gönderilen ancak buraya geldikten sonra Kuvayımilliyecilere katılarak Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen Mehmet Reşit Efendi'nin şahsında Millî Mücadele anlatılır.

Bu parçada tanıtılan eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaban
- B) Üç İstanbul
- C) Küçük Ağa
- D) Ateşten Gömlek
- E) Yorgun Savaşçı

Cevap: C

Soru 3:

Aşağıdakilerden hangisi roman türünün özelliklerinden değildir?

- A) Kişi kadrosu geniştir.
- B) Betimlemeler yüzeyseldir.
- C) Farklı bakış açıları kullanılabilir.
- D) Kurmaca bir gerçekliğe sahiptir.
- E) Olay örgüsü bir temel çatışma etrafında şekillenir.

Cevap: B

KONU ROMAN

Roman; yaşanmış ya da yaşanması mümkün olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde anlatıldığı uzun edebî türdür. Romanda birbiriyle bağlantılı olaylar bir tema etrafında bir araya gelir. Romandaki gerçeklik kurmaca gerçekliktir. Roman, yazıldığı dönemin zihniyetini yansıtır. Romanda serim, düğüm ve çözüm bölümleri bulunur.

Roman türünün ilk örneği, İspanyol yazar Cervantes'in (Servantes) XVII. yüzyılın başlarında yayımlanan Don Quijote (Don Kişot) adlı eseridir. Türk edebiyatına roman Tanzimat'la girmiştir. Türün ilk örnekleri çeviri eserlerdir. İlk çeviri roman, Yusuf Kâmil Paşa'nın Fransız yazar Fénelon'dan (Fenelon) 1859 yılında çevirdiği Télémaque'tır (Telemak). İlk yerli roman, Şemsettin Sami'nin Taaşuk-ı Talat ve Fitnat adlı eseridir. Türk romanı, teknik açıdan Servetifünun Dönemi'nde güçlenmiş; Halit Ziya Uşaklıgil, roman türünün Batılı anlamdaki ilk örneklerini vermiştir. Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde roman türünde başarılı örnekler verilmiştir.

SORULAR

Soru 1:

Aşağıda romanla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) 16. yüzyılda Cervantes'in Donkişot adlı eseri roman türünün dünya edebiyatındaki ilk örneğidir.
B) Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'ne kadar Dede Korkut Hikâyeleri, halk hikâyeleri, mesneviler, efsane ve destanlar; roman türünün yeri tutmuştur.
C) İlk çeviri roman, Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Tercüme-i Telemak adlı eserdir.
D) İlk realist roman, Namık Kemal'in 'in İntibah adlı eseridir.
E) İlk psikolojik roman, Mehmet Rauf'un Eylül adlı eseridir.

Cevap: D

Soru 2:

Roman ile hikâyenin karşılaştırılmasıyla ilgili aşağıdakilerin hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Romanda birden fazla olay anlatılırken hikâyede tek olay anlatılır.
B) Romanda kişi kadrosu hikâyeye göre fazladır.
C) Romanda mekân daha geniş ve çokken hikâyede mekân belirli ve sınırlıdır.
D) Romanda kişi ve mekân betimlemelerine geniş yer verilirken hikâyelerde betimlemeler ayrıntılı değildir.
E) Romanda belirli bir zaman dilimi verilirken hikâyede zaman oldukça geniştir.

Cevap: E

Soru 3:

Aydın on dördünde Bünyamin'in kazması beyaz bir cisme çarptı. Merakı artan Vardapet'le birlikte çevresindeki toprağı temizlediklerinde bunun, çoktan taşlaşmış, neredeyse öküz büyüklüğünde bir kertenkele kafası olduğunu gördüler. Boynundan itibaren bel kemiği toprağın derinliklerinde kayboluyordu. Bünyamin, canavarın dişlerinden birini yadigar olarak almayı düşündü. Ama diş, eline alır almaz ufalanıverdi. Vardapet bunu uğur telakki edip çıra ışığı altında birtakım hesaplar yaptı. Rakamları topladı, çıkardı; illetkiden okuyup kaydettiği derecelerin yüz seksene erişip erişmediğine baktı ve delikanlıya gülümsedi.

Bu parçada,

- I. Olay örgüsü
II. Mekân
III. Zaman
IV. Kişiler

unsurlarından hangileri belirgin değildir?

- A) Yalnız I. B) Yalnız II.
C) I ve III. D) II ve IV.
E) III ve IV.

Cevap: B

Soru 4:

Damların yosun tutan ve kararan kiremitlerini nihayetsiz dut, erik ve iri yapraklı incir ağaçları örtmeye çalışıyor, derelerin kenarını beyazımtırak yapraklarıyla uzun kavaklar takip ediyordu.

Bunların arasında belki yirmiden fazla minare, bembeyaz yükseliyor ve uzaktan bakan bir göze, tıpkı kavak ağaçları gibi hafif hafif sallanıyor hissini veriyordu.

Bu parçada,

- I. Betimleyici
II. Öyküleyici
III. Tartışmacı

anlatım biçimlerinden hangileri kullanılmıştır?

- A) Yalnız I. B) Yalnız II.
C) I ve II. D) I ve III.
E) II ve III.

Cevap: A

Soru 5:

Bugün ensenize kadar kestirdiğiniz şu saçlar yok mu? Ne uzundu, ne uzun! Köklerini sökercesine onları tarardık. Hiç unutmam, hanımefendi size üstü papatya örneği beyaz ketenlerden yeni bir elbise diktirmişti, onu giydirdik ve sizi büyük hanımefendiye götürdük. O vakte kadar büyükannenizi görmemiştiniz çünkü büyük hanımefendi damadıyla altı sene dargın durdu. Nihayet barıştılar, biz de sizi götürdük. Ah, diye içini çekiyor ve başını sallıyor Gülter. Büyükanneniz gibi kadın nerede şimdi?

Bu parçada aşağıdaki anlatım tekniklerinden hangisi kullanılmıştır?

- A) Pastiş B) Parodi
C) İroni D) Geriye dönüş
E) İç çözümleme

Cevap: D

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM
MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ZAMİR

İsimlerin yerini geçici olarak tutan sözcüklerdir. İsim çekim eklerini alır. İsim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

KİŞİ (ŞAHİS) ZAMİRLERİ

▼ Kişi adlarının yerini tutan zamirlerdir (ben, sen, o, biz, siz, onlar).

▼ Kişi zamirleri birbirlerinin yerine kullanılabilir. Saygı, incelik, çekingenlik, alçak gönüllülük ya da büyülenme amacıyla "ben" yerine "biz", "sen" yerine "siz" kullanılabilir.

Senin geçtiğin yollardan **biz** çoktan geçtik. (büyükleme)

Biz de insanız, bizim de hatalarımız olur. (alçak gönüllülük)

Siz, Sayın Konuşmacı, biraz dinlenmek ister misiniz? (saygı)

▼ "Ben" ve "sen" zamirlerine yönelme (-e/-a) hâl eki getirildiğinde ses değişmesi olur. Sözcükler "bana", "sana" şeklini alır.

▼ Kişi zamirleri, isim çekim eklerini alabilir. Seni görmeyeli çok oldu. (belirtme hâl eki) Bizde biraz otururuz, sonra yola çıkarız. (bulunma hâl eki)

Sana her şeyi anlatacakmış. (yönelme hâl eki)

▼ Kişi zamirleri, isim tamlamalarında tamlayan olabilir.

Onun sorunlarına çözüm bulmaya çalıştık. **Senin** amacın ne, anlamadım ki!

DÖNÜŞLÜLÜK ZAMİRİ

▼ "Kendi" sözcüğüne dönüşlülük zamiri denir.

▼ Dönüşlülük zamiri, yapılan işin yapana döndüğünü gösterir.

▼ Kişi adlarının yerine kullanılır (kendim, kendin, kendi/kedisi, kendimiz, kendiniz,

▼ kendileri).

▼ Biçimce etken çatılı bir eylemin

kullanıldığı cümleyi, anlamca dönüşlü yapar. Arkadaşım, **kendini** çok över./Arkadaşım, çok övünür.

▼ Dönüşlülük zamiri, isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Sen **kendi** derdine yan. (tamlayan)

Bana bunları söyleyen, çocuğun **kendisiydi**. (tamlanan)

İŞARET (GÖSTERME) ZAMİRLERİ

▼ Adların yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir (bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar).

▼ Sıfat ve zarf olarak kullanılan "böyle", "şöyle", "öyle" sözcükleri; iyelik eklerini aldıklarında "işaret zamiri"ne dönüşür.

Böylesini görmedim daha önce. (zamir)

Öylesine rastlamak zor. (zamir)

Şöylelerine inanma, derim sana. (zamir)

Öyle insan yok dünyada. (sıfat)

Konuya **şöyle** bak bir de. (zarf)

▼ İşaret ifade eden sözcükler, adın yerini tuttuğunda "işaret zamiri"; adı nitelediğinde ise "işaret sıfatı" olur.

Şu soruya bakar mısınız? (sıfat)

Şuna bakar mısınız? (zamir)

▼ İşaret zamirleri, isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Şunun şurasında sınava kaç gün kaldı?

Ötekinin görüşünü sordun mu?

Onun kilidi bozulmuş.

BELGİSİZ ZAMİRLER

‰ İsimleri belirsiz bir şekilde karşılayan zamirlerdir (biri, herkes, hepsi, şey, falan, kimi, birazı, bazısı, başkası, çoğu, niceleri, birtakımı, hiçbiri, kimse).

Biri bana yardım edebilir mi?

Başkaları için yaşardı hep.

Hiçbirini sevmedi.

‰ Belgisizlik anlamı veren sözcükler, 3.

tekil kişi iyelik eki aldığı anda "belgisiz zamir"; bu eki almayıp bir ismi belirttiğinde "belgisiz sıfat" olur.

Birkaçını anlayamadım. (belgisiz zamir)

Birkaç soruyu anlayamadım. (belgisiz sıfat)

Kimi mutlu kimi hüzünlü insanlardı.

(belgisiz zamir)

Kimi gün gelir, parkta otururdu. (belgisiz sıfat)

SORU ZAMİRLERİ

▼ İsimlerin yerini soru yoluyla tutan sözcüklerdir.

▼ Asıl soru zamirleri "ne" ve "kim" sözcükleridir.

▼ Soru zamirlerine verilen cevaplar, isim veya zamir olur.

Kimden bahsediyorsunuz?

Ne aldınız kırtasiyeden?

▼ "Ne" sözcüğü, soru zamiri dışında "soru sıfatı" ve "soru zarfı" olarak da kullanılır.

Ne bağırıp duruyorsun öyle? (soru zarfı)

Ne derdiniz var yine? (soru sıfatı)

EK HÂLİNDE ZAMİRLER

İYELİK ZAMİRİ

İsimlerin sonuna gelerek onların kime ait olduğu gösteren ekler "iyelik ekleri" denir. İyelik ekleri, isim tamlamalarında tamlayanın yerini tutar. Bu nedenle de iyelik zamiri adını alır.

Eşyalarımı özenle kullanırım. (benim eşyalarım)

Davranışınız bizi incitti. (sizin davranışınız)

İLGİ ZAMİRİ (-ki)

Belirtili isim tamlamasında tamlanan görevindeki sözcüğün yerini tutan, "-ki" ilgi zamiridir. İsimlerin yerini geçici olarak tutar.

Senin sınavın iyi geçmiş, benimki o kadar iyi geçmedi.

Sınıfımızdaki yeni alındı.

SORULAR

SORU 1:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri kullanılmamıştır?

- A) Bugün bana gelen ikinci e-postaydı bu.
B) Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.
C) Ne ekersen onu biçersin.
D) İşe giderken onu da okuluna bırakacağım.
E) Ne verersen elinle, o gider seninle.

Cevap: C

SORU 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir yüklem görevinde kullanılmıştır?

- A) Şikâyet ettiğiniz yaşam belki de başka birinin hayalidir.
B) Hiç kimse, hiçbir şey söylemeyen karıncadan daha iyi öğüt veremez.
C) Dürüstlük ağacının meyvesi güvenlidir.
D) Bir çivi bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir insanı, bir insan da bir ülkeyi kurtarır.
E) Bir çiçeğin kokusu neyse bir insanın kişiliği de odur.

Cevap: E

SORU 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlamayı oluşturan sözcüklerin tamamı zamir görevindedir?

- A) Bu semtin kedileri insanlardan kaçmıyor.
B) O kişi beni de birkaç kez aradı.
C) Onlardan bazılarını tanıyorum?
D) Bu şehir o eski İstanbul mudur?
E) Bu bisikletlerden hangisi senin?

Cevap: C

KONU TİYATRO

Tiyatro, sahnede, bir seyirci topluluğu önünde, oyuncular tarafından canlandırılmak üzere yazılan edebî türdür. Konusunu günlük yaşamdan alabileceği gibi tarihten, mitolojiden de alabilir. Sahnelenen bir tiyatro, insana iletisini aracısız (kâğıt, film vb. olmaksızın) aktarır. Tiyatro eserinde yer, dekor ve kişilerle ilgili bilgiler perde başlarında yer alır. Oyuncuların sergilemeleri gereken davranışlar yay araç içinde verilir. Anlatım, karşılıklı konuşma şeklindedir.

MODERN TİYATRO TRAJEDİ, KOMEDİ VE DRAM TÜRLERİNE AYRILIR.

Trajedî (Tragedya): Kökeni Eski Yunan edebiyatına dayanan trajedi; seyircide heyecan, korku ve acıma hissi uyandırarak ruhu kötülüklerden arındırma amacı güden tiyatro türüdür. Konularını tarihten ve mitolojiden alır. Trajedinin konu edindiği insan, eğitilidir ve soylular arasından seçilmiştir. Kahramanlar, sıradan insanlar değil krallar, kraliçeler, prensler, tanrılar, yarı tanrılardır. Trajedide kaba ve çirkin sözlere yer verilmez. Öldürme, yaralama gibi olaylar sahnede canlandırılmaz, sahne gerisinden seyirciye duyurulur. Trajedî manzum olarak yazılır, genellikle beş perdeden oluşur, aralıksız oynanır. Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur. Koro perde görevini üstlenir. Üç birlik kuralına uygun olarak yazılır. Üç birlik kuralı; eserin tek olay, tek mekân, tek gün kalıbı içinde yapılandırılmasıdır. Trajedî türündeki tiyatronun en önemli temsilcileri Eski Yunan edebiyatında Euripides, Aiskhylos, Sophokles; XVII. yüzyıl Fransız edebiyatında Racine (Rasin) ve Corneille'dir (Korney).

Komedi (Komedyâ): Kişilerin ve toplumun aksayan yönlerini güldürücü öğelerle iç içe yansıtan tiyatro türüdür. Korkaklık, cimrilik, dalkavukluk gibi huy ve davranış-

lar abartılarak seyirciyi güldürürken düşündürmek amaçlanır. Konular günlük yaşamdan alınır. Kahramanlar, halk kesiminden kimselerdir. Üç birlik kuralına uyulur. Kaba şakalar, söz oyunları, imalar önemli yer tutar. Öldürme, yaralama gibi olaylar sahnede canlandırılır. Manzum olarak yazılır, beş perdeden oluşur, aralıksız oynanır. Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur. Koro perde görevini üstlenir. Komedinin en önemli temsilcileri Eski Yunan edebiyatında Aristophanes (Aristofanes) ve XVII. yüzyıl Fransız edebiyatında Molière'dir. Bugünkü komedilerde klasik komediye özgü kurallar uygulanmamaktadır.

Dram: Hayatı hem acıklı hem gülünç yönleriyle bir bütün olarak yansıtmayı amaçlayan tiyatro türüdür. XVIII. yüzyılda klasisizme tepki olarak doğan romantizm akımıyla ortaya çıkmıştır. Romantizm, klasisizmin akla ve sağduyuya verdiği önemi reddedip duygu ve hayali öne alan bir edebî akımdır. Konularını millî tarihten, günlük yaşamdan almıştır. Kahramanlar toplumun her kesiminden seçilebilir. Kişiler tek yönlüdür, bütünüyle iyi ya da kötüdür. Dramda trajedi ve komedideki üç birlik kuralına uyulmaz. Kaba ve argo sözlere de yer verilebilir. Öldürme, yaralama gibi olaylar sahnede canlandırılır. Dram nazım ve nesir şeklinde yazılabilir. Perde sayısı yazarın tercihiyle bağlıdır. İlk örneklerini İngiliz sanatçısı William Shakespeare'in (Vilyam Şekspir) verdiği dramın ilkelerini XIX. yüzyıl Fransız sanatçısı Victor Hugo (Viktor Hügo) belirlemiştir.

Tiyatronun Yapı Unsurları

Tiyatronun yapı unsurları; dramatik örgü, yer, zaman, çatışma ve kişilerdir.

Dramatik Örgü: Tiyatro eserindeki olay örgüsüdür. Her olay, iletici seyirciye ulaştırmak için oluşturulan bütünün parçasıdır.

Temel ve yan çatışmalardan doğan olaylar, neden-sonuç ilişkisi ile birbirine bağlanır. Dramatik örgü perde, sahne vb. bölümler etrafında düzenlenir (Bazı metinlerde bu bölümlere karşılık gelen meclis, fasıl gibi terimler bulunur.).

Yer (Mekân): Olayların geçtiği çevredir. Canlandırılan olaylar, yaşadığı zamana ve çevreye uygun bir dekor ile sahnede yansıtılır. Oyunun geçtiği yeri canlandırmak için kullanılan ışık, eşya gibi araçların tümü dekoru oluşturur. Oyuncunun dekor gereği kullandığı eşyalar, dekora yardımcı sahne eşyaları olan aksesuarlar da mekânı tamamlayan öğelerdir. Tiyatroda mekân işlevsiz değildir. Oyunu daha iyi anlamak için mekân-zaman-olay ilişkisinin göz önünde bulundurulması gerekir.

Zaman: Olayların başlangıcı ile bitiş arasında geçen süredir. Tiyatro metninde olaylar; kronolojik zaman, düğüm-den başlatılan zaman, sonuçtan başlatılan zaman ve düzensiz zamanlardan biri ile sıralanabilir.

Çatışma: Dramatik örgünün gelişmesinde basamakları ortaya çıkaran, kişiler arasındaki iç ve dış mücadeleler, anlaşmazlıklardır. Karşıt duygu, düşünce ve isteklerin; kişilik özelliklerinin bir arada sergilenmesi ile ortaya çıkar. Sosyal statü, ekonomik durum, psikolojik yapı, eğitim ve kültür gibi unsurlardaki keskin farklılıklar çatışmayı belirleyen etkenlerdir.

Kişiler: Tiyatro eserinde aralarında çatışma bulunan ve böylelikle olayları var eden insanlardır. Kişiler, iletinin okura / izleyiciye ulaşmasını sağlayan temel unsurdur. Kişiler, olaylardaki ağırlıklarına göre birinci veya ikinci derecede önemli kişiler diye ayrılır. Tip ve karakterler çevrelerinden soyutlanmadan toplumsal, fiziksel ve psikolojik özellikleriyle verilir.

SORULAR

SORU 1:

Trajedî (Tragedya) ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kaba ve çirkin sözlere yer verilmez.
- B) Konularını tarihten ve mitolojiden alır.
- C) Kahramanlar, sıradan insanlardır.
- D) Üç birlik kuralına uygun olarak yazılır.
- E) Manzum biçimde oluşturulur.

Cevap: C

SORU 2:

(I) Tanzimat sanatçıları tiyatro yazarlığında hem geleneksel unsurlardan beslenmiş hem de Batı'dan birçok tiyatro çevirisi yapmıştır. (II) Örneğin İbrahim Şinasi, ilk Türkçe oyun olan Şair Evlenmesi'ni yazarken geleneksel tiyatroya ait birçok husustan faydalanmıştır. (III) Ahmet Mithat Efendi örneğin Moliere'in birçok eserini Türkçeye uyarlamıştır. (IV) Bu dönemin önemli bir özelliği birçok oyunun sahnelenmek için değil okunmak için kaleme alınmış olmasıdır. (V) Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise tiyatro farklı anlayışlarla gelişmesini sürdürmüştür.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III.
- D) IV. E) V.

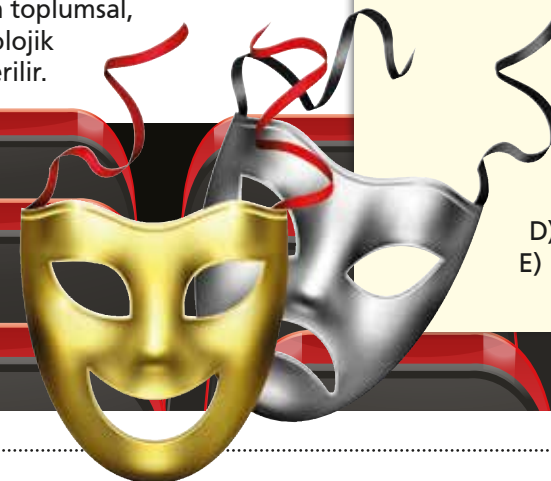
Cevap: C

Soru 3:

Aşağıdakilerden hangisi modern tiyatro türlerinden biri değildir?

- A) Trajedî
- B) Komedi
- C) Dram
- D) Kukla Oyunu
- E) Pantomim

Cevap: D

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM
MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO

Cumhuriyet Dönemi'nde devlet konservatuvarı açılmış, devlet tiyatroları ve özel tiyatrolar kurulmuş, turneler düzenlenerek halk; tiyatro ile buluşturulmuştur. Tiyatro, Cumhuriyet'in ilkeleri ve Atatürk ilke ve inkılaplarını halka aktarmada bir araç olarak görülmüştür.

Tiyatronun bütün türlerinde (trajedi, komedi, dram) eser verilmiştir. Modern tiyatro ile birlikte geleneksel Türk tiyatrosu örnekleri de verilmiştir. Yalın bir dille nazım ve nesir biçiminde oyunlar yazılmıştır. Tiyatro teknik bakımından güçlenmiş, çocuk tiyatrosu çalışmaları yapılmıştır. Tiyatroda konu zenginliği oluşmuştur. Hem bireysel hem de toplumsal konular, oyunlarda işlenmiştir. Köy gerçeği, toplumsal meseleler, ekonomik sorunlar, işçi sorunları, Osmanlı tarihi ve şahsiyetleri, değişen yaşama uyum sorunları, aile problemleri gibi konular oyunlarda işlenmiştir.

Muhsin Ertuğrul, Musahipzade Celal, Haldun Taner, Turgut Özakman, Turan Oflazoğlu, Orhan Asena, Refik Erduran, Recep Bilginer, Güngör Dilmen, Cevat Fehmi Başkut Cumhuriyet Dönemi'nin önemli tiyatro yazarlarıdır.

KÖSEM SULTAN TİYATRO METNİNİN YAPI UNSURLARI

DRAMATİK ÖRGÜ

➤ Mehmet'in çocuk yaşta tahta geçmesini ve Turhan Sultan'ın genç yaşta valide sultan olmasını kabullenmeyen Yeniçeri ağaları Mustafa ve Bektaş'ın devlet yönetimini Kösem Sultan'ın üstlenmesini istemesi.

➤ Turhan Sultan'ın Kösem Sultan'ın yönetimine boyun eğmek zorunda kalması.

➤ Kösem Sultan'ın hayır işleri yaparak halkın gönlünü kazanması.

➤ Kösem Sultan'ın gelini Turhan'ı ve torunu Mehmet'i tehdit olarak görmesi ve onları ortadan kaldırmak istemesi.

➤ Kösem Sultan'ın torunu Mehmet'i öldürtüp yerine Şehzade Süleyman'ı getirmek istemesi.

➤ Turhan Sultan'ın emriyle Kösem Sultan'ın hayatına son verilmesi.

KIŞILAR: Kösem Sultan, Turhan Sultan, Sultan Mehmet, Şehzade Süleyman, Siyavuş, Yeniçeri ocağının ileri gelenleri Kara Murat, Bektaş, Mustafa Ağalar ve Kethüda Bey.

ZAMAN: Olay, 17. yüzyılda geçmektedir.

MEKÂN: Olay, İstanbul'da Topkapı Sarayı'nda geçmektedir.

ÇATIŞMA: Kösem Sultan'ın taht hırsı sebebiyle gelini ve torununu öldürtmek istemesi. Sadakat-ihanet, merhamet-acımasızlık, güven-güvensizlik.

TEMA: Hırs.

KONU: Kösem Sultan'ın iktidar hırsı yüzünden canından olması.

KÖSEM SULTAN TİYATRO METNİNİN BÖLÜMLERİ

SERİM: Mehmet'in çocuk yaşta tahta geçmesini ve Turhan Sultan'ın genç yaşta valide sultan olmasını kabullenmeyen Yeniçeri ağaları Mustafa ve Bektaş'ın devlet yönetimini Kösem Sultan'ın üstlenmesini istemesi, Turhan

Sultan'ın Kösem Sultan'ın yönetimine boyun eğmek zorunda kalması.

DÜĞÜM: Kösem Sultan'ın hayır işleri yaparak halkın gönlünü kazanması, Kösem Sultan'ın gelini Turhan'ı ve torunu Mehmet'i tehdit olarak görmesi ve onları ortadan kaldırmak istemesi, Kösem Sultan'ın torunu Mehmet'i öldürtüp yerine Şehzade Süleyman'ı getirmek istemesi.

ÇÖZÜM: Turhan Sultan'ın emriyle Kösem Sultan'ın hayatına son verilmesi.

A. TURAN OFLAZOĞLU

Adana'da doğdu. İstanbul Vefa Lisesini bitirdikten sonra kısa bir süre hukuk eğitimi aldı. İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Felsefe Bölümünü bitirdi.

Amerika Birleşik Devletlerinde tiyatro eğitimi aldı. TRT Radyolarında dramaturg ve yapımcı olarak görev yaptı.

Oflazoğlu, tiyatro eserlerinde genellikle tarihî gerçeklikten hareketle evrensel insan gerçeğine ulaşmayı amaçlar. Oyunlarındaki tarihî kişilerden yola çıkarak insanın her zaman ve mekânda görülen hırslarını, zayıflıklarını, erdemlerini yansıtır. Yazar, eserlerinde kişilerin iç çatışmalarını ve bu çatışmaların davranışlarına nasıl yön verdiğini genellikle trajedinin kalıpları içinde anlatır. Çevirileri ve farklı yazı türlerinde eserleri bulunan sanatçı, tiyatro eserleriyle öne çıkmıştır. Deli İbrahim, IV. Murat, Kösem Sultan, III. Selim Kılıç ve Ney, Yine Bir Gülnihal adlı tiyatroları yazarın tanınmış eserlerindedir.

SORULAR

Soru 1:

Tiyatro eserlerinde genellikle tarihî gerçeklikten hareketle evrensel insan gerçeğine ulaşmayı amaçlar. Oyunlarındaki tarihî kişilerden yola çıkarak insanın her zaman ve mekânda görülen hırslarını, zayıflıklarını, erdemlerini yansıtır. "Deli İbrahim", "IV. Murat", adlı tiyatroları yazarın tanınmış eserlerindedir.

Bu parçada aşağıdaki yazarların hangisinin söz edilmektedir?

- A) Turan Oflazoğlu
- B) Üstün Dökmen
- C) Necati Cumalı
- D) Haldun Taner
- E) Turgut Özakman

Cevap: A

Soru 2:

Tiyatro ve edebiyat, insanlık tarihi kadar köklü ve yaygın iki farklı sanat dalıdır. Amaçları aynı olsa da bu amaca ulaşmada kullanılan araçları, temel unsurları, mahiyetleri ve nitelikleri farklı iki sanat türü. Zira edebiyat bir anlatma / işitme sanatıdır, tiyatro ise doğrudan doğruya sahne sanatı / gösteri sanatıdır. Edebiyatın kendisinden beklenen estetik hazzı yaratabilmedeki tek vasıtası dil iken tiyatronunki -dili kullanmakla birlikte- gösterme / sahnelemedir. Bu açıdan tiyatrodaki asıl olan dramatisasyon, edebiyatta ise dille ifadedir.

Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tiyatronun önemi
- B) Edebiyat ve tiyatronun ortak noktaları
- C) Tiyatronun edebiyattan ayrılan yönü
- D) Tiyatronun tarihî gelişimi
- E) Tiyatronun yapı unsurları

Cevap: C

Soru 3:

KÖSEM: (Sanki sevgi dolu bir sitemle) Neden bir kez olsun daireme gelip beni aramaz, seni görmek mutluluğundan yoksun bırakırsın beni, a kızım? Ben senin anan değil miyim? **TURHAN:** (Aynı sahte sevgiyle) Anamdan göremeyeceğim iyilikler gördüm sizden, Sultan'ım. **KÖSEM:** (İç sesi) Gözlerindeki kurnaz parıltı derinliklerime işliyor, onda kendimi görür gibi oldukça yüreğim ürküp kabuğuna çekiliyor sanki (...) Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Kahramanlar arasında çıkar çatışması söz konusudur.
- B) İç konuşmalarla oyun kişilerinin gerçek kişilikleri sezdirilmiştir.
- C) Kadınlar devlet yönetiminde etkilidir.
- D) Oyun üç birlik kurallına uygun olarak kurgulanmıştır.
- E) Soylular arasında yaşanan bir hadise oyunlaştırılmıştır.

Cevap: A

KONU CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO

Bir otomobil tamircisi olan Tarık ve karısı Safiye'nin amacı, tüm sorunlara rağmen aileyi bir arada tutmaktır. Çok çalışmasına rağmen ekonomik durumunu bir türlü düzeltmemeyen Tarık, sürekli olarak zengin olma hayalleri kurar. Evin geçimini sağlayabilmek için babasına tek yardım eden çocuk, ortanca oğul Fazıl'dır. Babası ne kadar hayalperestse Fazıl, o kadar gerçekçidir. Evin içinde bütün yükü omuzlayan Safiye ise gerçekçi bir insan olmasına rağmen çaresizlikten zaman zaman kurulan hayallere katılır.

Evin tek kızı Sevda, büyükanne ve okula giden en küçük oğul Özcan, bakıma muhtaç insanlardır. Ailenin eve gelen parayla kıt kanaat geçinebilmesine, yarına güvenle bakamamanın ezikliği içinde olmasına rağmen en büyük oğul Nihat, bir işe girip çalışmaz. O, sorumsuz ve hayalci bir insandır. Fazıl ve Safiye dışında tüm aile bireyleri, birtakım hayaller kurmakta ve onlarla avunmaktadır. Hayallerle yaşamaktan dolayı yapılan ya da yapılabilecek olan hataları önlemeye çalışan Fazıl, bu yüzden hemen hemen ailenin tüm bireyleriyle çatışma hâlinindedir.

Babasının boş hayaller peşinde koşarak zamanını ve parasını harcaması, Nihat'ın

OCAK

çalışmayarak gününü gün etmesi, Özcan'ın ders çalışmaması, Sevda'nın evlilik hayalleri kurarak sinema makinisti bir çocukla gezmesi; Fazıl'ı sinirlendiren, hırçınlaştıran olaylardır. Hatta Fazıl, büyükannesinin kendisini bir paşa karısı sanmasına ve sürekli olarak etrafındakilere "uşaklar" diye bağırmasına bile sinirlenir.

Safiye ise ocağın dağılması, ailenin bir arada kalabilmesi için çatışmaları gidermeye, ilişkileri yumuşatmaya çalışır. Safiye, kızının sevdiği çocukla parasızlık yüzünden evlenemeyeceğini anladığında en zor günler için sakladığı bileziğini satıp parasını kızına vermeyi düşünür ve bu düşüncesini kızıyla da paylaşır. Bu arada yine olmayacak bir düşün peşinde koşan Tarık, bir hurda otomobili alıp tamir etmeyi ve onunla çalışarak zengin olmayı tasarlamaktadır. Kocasının coşkusuna ve çaresizliğine dayanamayan Safiye, Fazıl'ın karşı çıkmasına rağmen bileziği, kızı yerine kocasına verir. Bunun üzerine evlenebilmek için hiçbir umudu kalmadığını düşünen Sevda, sevdiği çocukla kaçır. Fazıl, kardeşinin kaçacağını önceden anlamasına rağmen

çaresizlikten kız kardeşinin gitmesine izin verir; alınan hurdanın da bir işe yaramaması üzerine bir hayli zor günler yaşar. Bu arada Nihat da babasıyla birlikte çalışmaya başlar ancak yine de ucu ucuna geçinebilmektedirler. Sevda, kaçtığı çocuğun nikah yapmaması ve kendisini hırpalaması nedeniyle bir süre sonra eve geri döner. Ailenin eski düzeni yeniden kurulur; zengin olmamışlardır ama bir aradadırlar. Oyunun sonunda, Tarık'ın yine bir hayal kurduğu; bu sefer de bir çiftlik alarak zengin olmayı düşlediği görülür. Ekonomik durumunu düzeltme olanağından yoksun, toplumsal güvensizlik ve yoksulluk içinde olan aile, her şeye rağmen ocağını tütürmeyi başarmıştır. Tüm sorunlara rağmen ocağın dağılması, güçlülere birlikte göğüs germek en iyi çözümdür.

Turgut Özakman, Bütün Oyunları 4

OCAK TİYATRO METNİNİN ÖZELLİKLERİ

TÜRÜ: Dram

KONUSU: Geçim sıkıntısı çeken, hayalperest bir A hayallerine kavuşamaması.

DİL VE ANLATIMI: Günlük konuşma dili kullanılmıştır.

KAHRAMANLAR: Hayatın içinden, sıradan insanlar kahramandır.

DÜNYA EDEBİYATINDA TİYATRO

Yaşlı ve zengin biri olan Sganarelle

ZORLA EVLENME

(Sganarel), genç ve güzel bir kızla evlenmek ister. Kız ve kızın babası bu evliliğe razı olur. Sganarelle, bir işe girişmeden önce dostlarından akıl almak faydalıdır diye bir dostundan akıl almak ister. Dostu bu evliliği uygun görmediğini söyler. Fakat Sganarelle kararından vazgeçmez. Sganarelle daha sonra evleneceği kız ile buluşur, onunla evlilik üzerine konuşur. Sganarelle'in içine şüphe düşer. Kız alışveriş yapmak üzere ayrılır. Sganarelle dostu ile yine karşılaşır. Sganarelle, dostuna evlenmeye dair içine bazı kuruntular düştüğünü söyler fakat dostu işi olduğu için onu dinleyemez; Sganarelle'e iki filozof komşusunu önerir. Sganarelle, kararsızlıktan kurtulmak için bu filozoflara fikir danışmaya gider. İki filozof felsefi yaklaşımlarına göre farklı farklı cevaplar verir. Sganarelle'in kafası iyice karışır. Evlenme kararından

vazgeçer. Kızın babasına sözünden vazgeçtiğini

söyler. Kızın babası zorlamak âdeti olmadığını söyleyerek bir çare düşünmek ister, biraz sonra cevap vereceğini belirtir. Sganarelle bu kadar çabuk kurtulacağını, kızın babasının bu kadar insafli olacağını düşünmemiştir. Kızın erkek kardeşi, Sganarelle'i yapmacık ve kuru bir nezaketle karşılar. Onunla vuruşmak için kılıç uzatır. Bunları hep yapmacık ve kuru bir nezaketle yapar. Sganarelle vuruşmayı kabul etmez. Kızın erkek kardeşi, kimseyi zorlamak istemediğini ancak ya vuruşması ya da kız kardeşini alması gerektiğini söyler. Sganarelle kılıç zoru ile evlenmeyi kabul eder.

Moliere, Zorla Evlenme

ZORLA EVLENME TİYATRO METNİNİN ÖZELLİKLERİ

TÜRÜ: Komedi

KONUSU: Sganarelle'nin evlenmesi.

DİL VE ANLATIMI: Günlük konuşma dili kullanılmış, kaba ve argo sözlere yer verilmiş.

KAHRAMANLAR: Halkın içinden kişiler.

TURGUT ÖZAKMAN

Ankara'da doğdu. Ankara Erkek Lisesinde okurken Nurullah Ataç, Fethi Yücel, Cevdet Kudret ve Fezviye Abdullah Tansel gibi hocalardan ders aldı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi, bir süre avukatlık yaptı. Almanya'da tiyatro eğitimi aldı. TRT'de ve Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünde üst düzey yöneticilik görevlerinde bulundu. Dramatik yazarlık dersleri verdi.

Özakman; tiyatro, senaryo, roman, inceleme alanlarında eserler vermiştir. Tiyatrolarında kuşak çatışması, töre, geçim sıkıntısı, aile, zorbalık, insanın değeri, sanat gibi konuları işlemiştir. Çok sayıda ödülü bulunan sanatçının ilk oyunları geleneksel Türk tiyatrosundan izler taşırken sonraki oyunları modern tiyatro tekniğine uygundur. Hastane, Kanaviçe, Ocak, Ah Şu Gençler, Töre yazarın öne çıkan oyunlarıdır.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi trajedi ile komedinin ortak özelliğidir?

- A) Konular günlük yaşamdan alınır.
B) Kahramanlar, halk tabakasından kimselerdir.
C) Üç birlik kuralına uyulur.
D) Kaba şakalar, söz oyunları, imalar önemli yer tutar.
E) Öldürme, yaralama gibi çirkin olaylar sahnede gösterilebilir.

Cevap: C

2.

- I. Tiyatro eserindeki olay örgüsüne denir. (Dramatik Örgü)
II. Sahnede, bir seyirci topluluğu önünde, oyuncular tarafından canlandırılmak üzere yazılan edebî türdür. (Tiyatro)
III. Oyunun geçtiği yeri canlandırmak için kullanılan ışık, eşya gibi araçların tümü. (Dekor)
IV. Duygu ve düşünceleri yüz ifadeleri ile yansıtmaya işi. (Jest)
V. Hayatı hem acıklı hem güldürücü yönleriyle bir bütün olarak yansıtmayı amaçlayan tiyatro türüdür. (Dram)

Yukarıdaki açıklamalardan hangisi ayrıç içinde verilen kavramla uyuşmamaktadır?

- A) I.
B) II.
C) III.
D) IV.
E) V.

Cevap: D

3.

Klasik komedyalar için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Konular günlük yaşamdan alınır.
B) Üç birlik kuralına uyulur.
C) Kahramanlar sıradan insanlardan seçilir.
D) Her türlü olay sahnede canlandırılabilir.
E) Mensur biçimde sahnelenir.

Cevap: E

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

KONU ZARF

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ya da kendi türündeki sözcükleri durum, zaman, miktar, yer-yön ve soru anlamıyla belirten; onların anlamlarını sıralayan ya da güçlendiren sözcüklere **zarf** denir. Zarf-fiiller, fiil kök ve gövdelerinden türeyerek cümlede zarf görevini yapar.

DURUM ZARFI

Çekimli bir fiilin ya da fiilimsinin anlamını durum bakımından belirten zarflardır. Fiile ve fiilimsiye "nasıl" sorusu sorularak bulunur.

Dünkü konuyu **iyi** anladım. (Fiili belirtiyor.)

Doğru konuşmaktan hiç vazgeçmem. (İsim-fiili belirtiyor.)

Ödevini **iyi** yaparak öğretmenin gözüne girdi. (Zarf-fiili belirtiyor.)

Toplantıda **güzel** konuşan kişi dikkat çekti. (Sıfat-fiili belirtiyor.)

ZAMAN ZARFI

Çekimli fiili, fiilimsiyi veya ek fiille çekimlenmiş yüklemi zaman yönünden belirten zarflardır.

Dün seni çok bekledim.

Bu bahçe **her zaman** güzel.

Hâlâ ders mi çalışıyorsun?

"Ne zaman", "ne zamandan beri", "ne zamana kadar" sorularının cevabı; cümlede zaman zarfını verir. Edat öbekleri, zaman anlamı verirse zarf olur.

Sabaha kadar gözüme uyku girmedi.

Konuyu öğrendiğinden beri çok mutlu.

Ad ve sıfat tamlamaları zaman zarfı olabilir.

Eser, **Tanzimat Dönemi**'nde yazılmış.

Evvelki sene daha çok ürün almıştık bu tarladan.

YER-YÖN ZARFI

Fiillerin yerini ve yönlerini belirten zarflardır. Fiile yöneltilen "nereye" sorusunun cevabıdır.

"Aşağı", "yukarı", "ileri", "geri", "öte", "beri", "içeri", "dışarı" gibi sözcükler yer-yön zarfı olarak kullanılır.

Aşağı gel, konuşacaklarım var. (yer-yön zarfı)

Dışarı çıkalım, biraz hava alalım. (yer-yön zarfı)

Biraz **ileri** git, burası çok sıkışık. (yer-yön zarfı)

Yer-yön gösteren sözcükler, bir varlığı karşılıyorsa ya da ad durum eklerini almışsa "ad" olur. Cümlede özne, nesne ya da dolaylı tümleç olur.

Kadın telaşla **içeri** girdi. (yer-yön zarfı)

İçeri tertemizdi ama karanlıktı. (ad-özne)

Kadın telaşla **içeriye** girdi. (ad-dolaylı tümleç)

İçeriye temizledim, kirletmeyin lütfen. (ad-nesne)

MİKTAR (AZLIK-ÇOKLUK) ZARFI

Çekimli bir fiilin, fiilimsinin, sıfatın ya da bir zarfın anlamını miktar bakımından belirten, onları derecelendiren zarflardır. Ölçü, azlık, çokluk, derece, sayı, karşılaştırma gibi anlamlar verir. "Ne kadar" sorusunun cevabıdır.

Söylediklerimi **çok** beğendi.

Yazarak **daha** iyi anlıyorum.

Çok güzel resim yapıyor.

Azlık-çokluk zarfları görev ve anlam bakımından farklı isimler alır.

➤ **Eşitlik Zarfları:** Fiillere, fiilimsilere ya da sıfatlara eşitlik anlamı katan zarflardır. "Kadar", "denli" sözcükleri ile eşitlik anlamı veren miktar zarfları yapılırlar.

Uzun süredir **bu denli** eğlenmemiştim.

Onun kadar sevebilmek isterdim.

➤ **Üstünlük Zarfı:** Zarflara ya da sıfatlara üstünlük anlamı katan miktar zarfıdır. "Daha" sözcüğü ile yapılırlar.

O, benden **daha** iyi çalıştı.

Arkadaşım **daha** güzel resim yapar.

➤ **En Üstünlük Zarfı:** Zarf ve sıfatlardan önce gelerek en üstünlük anlamı katan miktar zarfıdır. "En" sözcüğü ile yapılırlar.

Konuyu **en** iyi anlayan kişi, tüm soruları doğru çözdü.

En dürüst insan, doğrulardan şaşmayandırlar.

➤ **Aşırılık Zarfı:** Fiilin, zarfın ya da sıfatın çokluğunu, yoğunluğunu ya da seyrekliğini, azlığını belirten miktar zarfıdır. "Pek", "fazla", "epeyce", "hayli", "oldukça", "gayet", "az", "biraz", "iyice", "haylice" gibi sözcüklerle aşırılık zarfı yapılırlar.

Epeyce yorgun görünüyorsun.

Gayet etkileyici bir konuşma yaptınız.

SORU ZARFLARI

Fiil ve fiilimsileri soru yoluyla belirten zarflardır. Soru zarflarının yanıtı da zarftır. "Ne", "neden", "niçin", "niye", "ne diye", "ne demeye", "nasıl", "ne zaman", "ne kadar" sözcükleri soru zarflarıdır.

Ne bakıp duruyorsun yüzüme?

Niçin ödevini zamanında bitirmedin?

Niye her şeyi sorun ediyorsun?

Ne diye böyle konuştun ki?

Neden yeterince çalışmadın?

Bu konuyu **nasıl** halledeceksin?

Ne zaman tiyatroya gideceğiz?

Günde **ne kadar** çalışıyorsun?

"Ne" sözcüğü, "neden", "niçin", "niye" anlamında kullanılırsa "soru zarfı"; bir adın yerini tutarsa "soru zamiri"; bir adın önüne gelip onu soru yönünden belirtirse "soru sıfatı" olur.

Ne konuşup duruyor bir saattir? (zarf)

Ne gün gelecekmış bize? (sıfat)

Ne almış arkadaşları ona? (zamidir)

YAPI BAKIMINDAN ZARFLAR

BASİT ZARF

Kök hâlinde olan, ek almamış zarflardır: **ne, hiç, daha, az, çok, dün, yarın, şimdi.**

TÜREMİŞ ZARF

Yapım ekleriyle oluşturulmuş zarflardır: **koşarak, usulca, renkli, sessizce, dostça.**

BİRLEŞİK ZARF

Birden fazla kelimenin bir araya gelip kaynaşarak oluşturdukları zarflardır: **biraz, bugün.**

SORULAR

Soru 1:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf bir sıfatı belirtmiştir?

- A) Çok güzel günler bekliyor bizi.
B) Orası bana epey uzak görünüyor.
C) Anılarını harfi harfine anlatmış.
D) Sonra bir tiyatro bileti aldım.
E) Çok sevdiği bir dostu çıkagelmış

Cevap: A

Soru 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman bildiren sözcük zarf görevinde değildir?

- A) Ablam ve eniştem az evvel çıktı.
B) Neredeyse her sabah bir tas çorba içer.
C) Şair 1954'te Sinop'ta doğmuş.
D) Demin bir adam seni sordu.
E) Sabah, zihnin en iyi zinde vaktidir.

Cevap: E

Soru 3:

I. Bu işi beraber halletmeliyiz.
II. Bugün bitkin görünüyorsun.
III. Olay gitgide karmaşıklaşıyor.
IV. Elbette seni de çağıracağız.
V. Misafirimiz bugün gelecek.
Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili zarflar yapı bakımından eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Cevap: B